

JERTFA, ONTOLOGIA ȘI RECAPITULAREA ÎN CÂNTĂRILE SFÂNTULUI ROMAN MELODUL: O ANALIZĂ TEOLOGICĂ A RĂSCUMPĂRĂRII

SACRIFICE, ONTOLOGY, AND RECAPITULATION IN
THE HYMNS OF ST. ROMAN THE MELODIST: A
THEOLOGICAL ANALYSIS OF REDEMPTION

Pr. Emilian Timofte

Abstract: This article aims to analyze the theological concept of "redemption" from an Orthodox perspective, focusing on the three fundamental dimensions of this concept: sacrifice, ontology, and recapitulation. In Orthodox tradition, redemption is considered a salvific work carried out exclusively through Jesus Christ, who, through His sacrifice on the Cross, opens the path to the restoration of humanity and the re-establishment of the communion lost with God. According to Orthodox teachings, sin and death entered the world through one man, and Christ, through His sacrifice, confronts death and restores the relationship between man and the Creator.

The sacrifice of Jesus Christ is the supreme act of obedience to the divine will, through which He defeats death and restores the communion between man and God, offering boundless love that

restores the lost order of the world. The ontological dimension of Redemption shows how Christ elevates human nature from sin, restoring its dignity as a son of God and opening the path to the deification of man, thus transfiguring human existence. Recapitulation of Redemption emphasizes that Christ gathers all humanity into Himself, becoming "a new Adam", making salvation possible for all people. However, it is realized only through man's affirmative response to divine love, transforming Christ's sacrifice into an ongoing and personal reality for every believer.

Through his hymns, Saint Romanos the Melodist integrates Orthodox dogmatic teachings in a way that is accessible and moving for the faithful, presenting the vision of salvation brought by Christ in a profound and liturgical manner. Thus, his work becomes an essential tool for internalizing and living this salvation in the ecclesial and personal life of each believer. The Byzantine hymnography of Saint Romanos the Melodist plays a central role in Orthodox liturgical life, continuing to inspire and nourish the spiritual life of the Church, deepening the understanding of Redemption and transforming it into a living reality in the lives of the faithful.

Keywords: hymnography, christology, sacrifices, salvation, redemption, economy of salvation.

Articolul de față își propune să exploreze opera teologică și imnografică a Sfântului Roman Melodul, cu un accent special pe imnurile dedicate Mântuitorului Iisus Hristos. Aceste compoziții, profund poetice și solid ancorate în teologia ortodoxă, nu se limitează la o simplă exprimare liturgică, ci joacă un rol fundamental în transmiterea și aprofundarea învățăturii despre Hristos. Integrate organic în cultul bizantin, ele devin mijloace vii prin care se exprimă și se trăiește taina mântuirii. Prin îmbinarea armonioasă dintre frumusețea artistică și rigoarea dogmatică, Roman Melodul reușește nu doar să înalțe sufletește pe cei care participă la slujbă, ci și să contribuie la formarea unei conștiințe teologice autentice, făcând din creația sa un veritabil instrument de cateheză și comuniune în credință.

Astfel, se va analiza, pe de o parte, modul în care imnurile sale reflectă diversele etape ale vieții și activității Mântuitorului, cum ar fi Întruparea, Pătimirile și Învierea, și pe de altă parte, se va cerceta impactul profund al acestora asupra credincioșilor din

perioada bizantină și nu numai. De asemenea, vom sublinia importanța teologică a lucrărilor sale, cum ar fi *Imnele Pocăinței* și *Imnele Sfintei Scripturi*, care oferă o viziune sistematică asupra mântuirii și a relației dintre om și Dumnezeu.

Lucrarea va lua în considerare atât sursele primare, cum ar fi edițiile traduse ale lucrărilor Sfântului Roman Melodul, cât și literatura secundară relevantă, incluzând studii și analize precum *Hristologia Sfântului Roman Melodul și importanța ei soteriologică* de Ioannis Kourembeles și *Teologia Dogmatică și Simbolică* de Nicolae Chițescu și Isidor Todoran. Scopul principal al acestui articol este de a evidenția impactul teologic și liturgic al imnurilor Sfântului Roman Melodul, într-o abordare integrată ce pune în valoare atât latura poetică, cât și dimensiunea doctrinară a operei sale.

În cadrul operei Sfântului Roman Melodul, un aspect semnificativ îl reprezintă evoluția lucrărilor sale de-a lungul veacurilor, modificările aduse fiind, în unele cazuri, intenționate, iar în altele, mai puțin evidente. Opera Sfântului Roman Melodul nu este complet cunoscută, deoarece multe dintre lucrările sale s-au pierdut sau nu au intrat în uzul cultului divin. Se estimează că el a scris aproximativ 1000 de imne, dintre care foarte puține s-au păstrat¹. Deși stabilirea unei ediții definitive a scrierilor sale este o provocare complexă, cercetătorii sunt de acord că Sfântul Roman a compus între 85 și 89 de imnuri. Dintre acestea, 34 sunt dedicate în mod direct Mântuitorului Iisus Hristos. Aceste imnuri, remarcabile atât prin profunzimea teologică, cât și prin frumusețea lor poetică, reflectă învățăturile ortodoxe despre Hristos și importanța acestora în cadrul cultului liturgic bizantin. Ele reprezintă o sursă prețioasă pentru înțelegerea hristologiei bizantine, adâncind înțelesurile mântuirii aduse de Hristos prin inmografia liturgică². Scrierile Sfântului Roman Melodul, deși sunt în primul rând poetico-liturgice, conțin un profund conținut dogmatic și moral, depășind astfel funcția lor inmografică³. După părerea unor cercetători, melodul ar fi avut chiar descendență iudaică, fiind

1 Lucian Farcașiu, „Sfântul inmograf Roman Melodul. Elemente de biografie și opera sa inmografică”, în *Teologia*, Nr. 13 (2009), pp. 115–124.

2 Alexandru Prelipcean, „Sfântul Roman Melodul – inmograf desăvârșit al ortodoxiei”, în *Studii Teologice*, Nr. 2 (2011), p. 75.

3 Ioannis G. Kourembeles, *Hristologia Sfântului Roman Melodul și importanța ei soteriologică*, Traducere de Alexandru Prelipcean, Ed. Doxologia, Iași, 2018, p. 33.

născut la Berit într-o familie evreiască⁴. Acest fapt i-a permis să aibă acces nemijlocit la tradiția poetică siriacă și semitică și l-a inspirat în scrierea condacelor⁵.

Având o profundă sensibilitate artistică dublată de o temeinică pregătire teologică, el înțelege că imnul liturgic nu este doar un mijloc de înălțare sufletească, ci și un instrument esențial de transmitere a adevărilor de credință. Creațiile sale sunt profund ancorate în teologia ortodoxă, împletind cu finețe simboluri și imagini de o frumusețe rară, care pătrund inimile ascultătorilor – inclusiv ale celor simpli – fără a se abate de la rigoarea dogmatică. Astfel, frumusețea artistică devine purtătoare de adevăr mântuitor⁶.

Condacele Sfântului Roman Melodul dedicate Mântuitorului Iisus Hristos abordează, într-o manieră poetică și dramatică, diverse etape ale vieții și activității Sale, fiind distribuite pe parcursul anului bisericesc bizantin. Astfel, Întruparea Domnului este sintetizată în cântarea 36, destinată sărbătorii Bunei Vestiri, iar copilăria Mântuitorului este reflectată în imnele 1, 2, 3, 4 și 37. Imnuri celebre sunt cele dedicate Nașterii și Întâmpinării Domnului. Activitatea publică a lui Hristos este marcată de imne pentru Botezul Domnului și minunea de la nunta din Cana Galileii. În ceea ce privește Pătimirile Domnului și Răscumpărarea omului, Sfântul Roman compune imne precum imnul 16 (Duminica Floriilor), imnul 17 (trădarea lui Iuda), imnul 18 (Iepădarea lui Petru), imnul 19 (Pătimirea Domnului și plângerea Născătoarei de Dumnezeu), imnul 20 (Pătimirea) și imnul 22 (Răstignirea). Toate aceste imne formează o unitate tematică ce subliniază importanța eliberatoare a Pătimirilor lui Hristos, ce aduc vindecarea neamului Adamic, rob sub tirania diavolului⁷. De asemenea, tot cu o puternică implicație hristologică, Sfântul Roman Melodul scrie și imne dedicate Învierii din morți a Mântuitorului Iisus Hristos, arățărilor de după Înviere și evenimentului Cincizecimii.

Din punct de vedere teologic, termenul „răscumpărare” (echivalentul latinescului *redemptio*), înseamnă eliberare de păcat și „restabilirea omului în drepturile sale de fiu al lui Dumnezeu”⁸.

4 Prof. Dr. Constantin Voicu, *Patrologie și Literatură Postpatristică*, III, Ed. Basilica, București, 2010, p. 117.

5 I. Kourembeles, *Hristologia...*, pp. 38 – 45.

6 Ioannis G. Kourembeles, *Viziunea Teologică a Sfântului Roman Melodul*, Traducere de Alexandru Prelipcean, Ed. Doxologia, Iași, 2013, p. 26.

7 I. Kourembeles, *Hristologia...*, pp. 48 – 49.

8 Ion Bria, „Răscumpărare”, în: *Dicționar de Teologie Ortodoxă*,

Răscumpărarea nu doar că restaurează natura umană, ci o transformă, făcând-o capabilă să participe la comuniunea divino-umană și deschizând calea mântuirii pentru toți cei care primesc darul iubirii divine⁹. Aspectul de Jertfă al Răscumpărării în Mântuitorul Iisus Hristos reprezintă o realitate esențială din iconomia mântuirii, care facilitează „împăcarea omului cu Dumnezeu”. Astfel, omului îi este dăruită „viața de veci și nesticăciunea” în urma „actului împăciuitor al jertfei făcute de Arhiereul Hristos”¹⁰. Sfântul Ioan Teologul subliniază că „El este jertfă de ispășire pentru păcatele noastre și nu numai pentru ale noastre ci și pentru ale lumii întregi” (I Ioan 2, 2) și că Jertfa Mântuitorului este o ascultare deplină și o omagiere¹¹ adusă lui Dumnezeu: „Eu Te-am preamărit pe tine pe pământ, lucrul pe care Mi L-ai dat să-l fac, l-am săvârșit” (Ioan 17, 4).

Sfântul Roman Melodul evidențiază aspectul răscumpărării într-unul dintre cele mai cunoscute poeme ale sale, *Imnele Pătimirii*. Acestea au ca temă centrală pocăința, alături de ele remarcându-se și *Imnul Fiului Risipitor*, al *Celor 10 Fecioare* sau al *Învierii lui Lazăr*.

Gravitatea actului de Jertfă a Mântuitorului este subliniată cu adâncă profunditate de poetul bizantin încă din Proimionul I al cântării, unde se afirmă:

„Astăzi s-au cutremurat temeliile lumii / Soarele și-a ascuns razele, nerăbdând a vedea / Întins pe cruce, pe dătătorul de viață”.

Aceste cuvinte evidențiază nu doar drama jertfei Mântuitorului, ci are și impact cosmic și universal al morții Sale pe Cruce, fapt care determină o reacție simbolică în întreaga creație¹². Mai mult, împăcarea cu Dumnezeu realizată prin această Jertfă este surprinsă în versul imediat următor: „Pentru căderea din vechime, raiul s-a deschis”¹³. Încă de la începutul imnului este evidențiată

EIMBOR, București, 1994, p. 335.

9 Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, *Teologia dogmatică ortodoxă*, II, EIMBOR, București, 1996, p. 62.

10 Nikos Matsoukas, *Teologia Dogmatică și Simbolică*, II, Traducere de Nicușor Deciu, Ed. Bizantină, București, 2006, p. 228.

11 Pr. Prof. Dr. Isidor Todoran, Arhid. Prof. Dr. Ioan Zăgorean, *Dogmatica Ortodoxă*, Ed. Renașterea, Cluj-Napoca, 2009, p. 197.

12 Sf. Roman Melodul, *Imnele Pocăinței*, Traducere de Paraschiva Grigoriu, Ed. Trisaghion, București, 2006, p. 156.

13¹⁶ Sf. Roman Melodul, *Imnele Pocăinței...*, p. 156.

relația dintre Jertfa de pe Cruce a Mântuitorului și căderea protopărinților Adam și Eva în păcatul neascultării.

Dumnezeu nu dorește ca omul să rămână în moarte. În acest sens, Tatăl hotărăște ca Fiul Său, Cel fără de moarte, să fie dat spre moartea – jertfă, pentru ca omul să fie eliberat¹⁴. Acest aspect este subliniat în cântarea a doua a imnului, acolo unde se afirmă: „Toate le-ai răbdat pentru cel căzut/ Toate le-ai primit ca Adam să salte de bucurie”¹⁵. Astfel, imnograful subliniază că pedeapsa aplicată primilor oameni – Adam și Eva – a fost ridicată prin actul mântuitor al jertfei. Scriitorul de cântări compune următoarele versuri: „Nimeni să nu slăbească, Cel rătăcit a venit ca să sufere/ Precum a zis, ca să se bucure Adam”¹⁶.

Ca Dumnezeu, Mântuitorul Iisus Hristos este dătătorul Legii și, prin urmare, institutorul și primitorul oricărei jertfe, după înțelesul vetero-testamentar. Totuși, aducându-Se pe Sine Însuși spre a fi jertfit, El se supune unei legi înțelese greșit, fiind interpretată mai degrabă în literă decât în duh. Imnograful nu ezită să sublinieze acest aspect, atunci când redă aducerea Mântuitorului Hristos în Sinedriu: „Luându-Te călcătorii de lege, acum te duc în sinedriu la Caiafa/ Pe Tine Cel pe care lumea nu-L cuprinde”¹⁷. Hristos, arătându-Se deplin ascultător față de Tatăl și împlinitor al economiei mântuirii, pe cele rele le conduce spre bine.

Melodul bizantin subliniază o dublă valență a morții Mântuitorului în cântarea a opta a *Imnului Pătimirii*. În cadrul ei, Însuși Domnul Iisus Hristos afirmă: „E de folos ca eu acum să merg la moarte”¹⁸.

Deși nu se exprimă în mod explicit motivul pentru care Fiul lui Dumnezeu rostește această afirmație profundă și fermă, reiese cu claritate că scopul urmărit este acela de eliberare a omului din păcat. Mai mult, moartea Sa nu poate fi atribuită vreunei culpe personale, ci dimpotrivă - viața Lui a fost o continuă slujire, aducând ajutor și vindecare ori de câte ori se ivea ocazia:

„Pe fiica lui Iair cândva numai prin cuvânt am înviat/ Iar pe fiul cel singur născut al văduvei l-am sculat/ Și pe Lazăr tuturor

14 I. Todoran, I. ZĂGREAN, *Dogmatica...*, p. 197.

15 Sf. Roman Melodul, *Imnele Pocăinței...*, p. 157.

16 Sf. Roman Melodul, *Imnele Pocăinței...*, p. 157.

17 Sf. Roman Melodul, *Imnele Pocăinței...*, p. 158.

18 Sf. Roman Melodul, *Imnele Pocăinței...*, p. 159.

l-am arătat/ Și pentru aceasta negreșit ori mai curând/ Drept plată pătimesc și mor ca să bucur pe Adam¹⁹.

Astfel, scrierile Sfântului Roman Melodul pun în lumină aspectul jertfei, subliniind că moartea Mântuitorului reprezintă o deplină ascultare față de Tatăl și o aducere a omului în raport cu Dumnezeu, prin expierea păcatului original al protopărinților Adam și Eva.

Aspectul Ontologic al Răscumpărării vizează ridicarea omului din starea de neputință. Astfel, după cădere, firea lui Adam este caracterizată de întunericul minții, de foame, sete, durere, boală și, în cele din urmă, moarte²⁰. Modul adamic de existență de după cădere este evidențiat de Sfântul Roman în imnurile dedicate protopărinților din ciclul de cântări cu teme scripturistice. Astfel, în cântarea a 15-a a imnului *Despre Adam și Eva*, imnograful arată că gustarea din pomul oprit „pe amândoi morți îi face/ mușcați de către șarpe cu amăgirea mâncării/ ca să piardă/ viața veșnică²¹.

Moartea despre care vorbește melodul nu este una fizică, trupească imediată, ci mai cu seamă accentul cade pe consecințele spirituale ale acesteia. Astfel, după gustarea din pom, Eva exprimă „Am mâncat, deci, și nu am murit/ precum mai înainte Dumnezeu a spus,/ ci vie sunt acum în fața ta/ și prefăcătorie este a lui Dumnezeu porunca²². Modul în care Sfântul Roman Melodul redă încheșoșarea minții protopărinților este unul subtil, descriind cum, după cădere, Adam și Eva nu mai înțeleg adevărata valoare a poruncii pe care Dumnezeu le-o dăduse mai înainte.

Scopul Întrupării și al Pătimirii Mântuitorului Iisus Hristos este clar reliefat în condacele romaneice, și anume, întoarcerea ființei umane spre bine. În acest sens, în imnul închinat Înălțării Domnului, imnograful scrie următoarele: „Pentru binele vostru am coborât și am suferit atâtea/ Și iarăși pentru binele vostru la cer merg/ ca să pregătesc locul²³. Este evidențiat, totodată, prin aceste versuri, că aspectul ontologic al Răscumpărării este, în realitate, actul divin îndreptat spre oameni. Fiul lui Dumnezeu vindecă firea umană căzută, recuperând răul prin bine. Dacă Adam a păcătuit, înfăptuind

19 Sf. Roman Melodul, *Imnele Pocăinței...*, p. 159.

20 I. Kourembeles, *Hristologia...*, p. 332.

21 Sf. Roman Melodul, *Imnele Sfintei Scripturi*, Traducere de Alexandru Prelipcean și Alexandru Iorga, Ed. Doxologia, Iași, 2012, p. 99.

22 Sf. Roman Melodul, *Imnele Sfintei...*, p. 99.

23 Sf. Roman Melodul, *Imnele Teologice*, Traducere de Alexandru Prelipcean și Alexandru Iorga, Ed. Doxologia, Iași, 2012, p. 134.

răul, Mântuitorul S-a jertfit, restabilind ontologic firea umană ca fiind bună și capabilă de a făptui binele.

Oricât de mult s-ar fi străduit omul să înfăptuiască binele înainte de Răscumpărare, firea sa rămânea marcată de urmările păcatului strămoșesc. Acest adevăr este subliniat de Sfântul Roman Melodul, care spune:

„Căci păzitor al multor sâmbete s-a făcut orbul/ și de întuneric în jug era ținut/ De multe ori a cinstit multe sâmbete/ Și slăbănogul de treizeci și opt de ani până acum/ Dar la fel, nu s-a tămăduit, din pat nu s-a sculat”²⁴.

Aceste cuvinte relevă imposibilitatea omului de a se mântui prin puterea proprie, fără ajutorul divin, chiar și atunci când respectă rânduielele legii.

Astfel, doar Mântuitorul Hristos, ca Fiu al lui Dumnezeu, fără de păcat, este în măsură să redea omului, ontologic, starea sa de dinaintea păcatului neascultării, făcând-o potrivită ascultării de Dumnezeu și înfăptuirii binelui. Deși cu siguranță au existat oameni care, înainte de venirea Mântuitorului, au făcut lucruri bune și demne de umanitatea lor, acest lucru nu îi absolvă de urmările păcatului strămoșesc. Sfântul Roman Melodul subliniază acest adevăr, zugrăvind, în condacele sale, portretele diferiților patriarhi ai Legii Vechi, evidențiind că, deși dreți în multe privințe, aceștia nu erau eliberați de întunericul păcatului originar. Noe este zugrăvit ca un bun ascultător și împlinitor al planului lui Dumnezeu („Adu acum lemn care nu se strică/ și vei face arcă întocmai cum o vreau”²⁵). Avraam, de asemenea, este credincios Creatorului: „Puterea sa îi era în credință/ pentru aceasta dorința îi era mare”²⁶. Despre Iacov, melodul spune că a fost chiar iubit de către Dumnezeu, dat fiind că era un om drept. Cu toate acestea, doar Mântuitorul Iisus Hristos, ca Fiu al lui Dumnezeu și om deplin este cel care, prin ascultarea Sa, ridică pe om din păcat:

„Pe Acela care prin ascultare a salvat neamul oamenilor/ a călcat pe satana, a luminat lumea/ și din Fecioară S-a născut fără sămânță omenească/ pe Cel care de sub blestem a scos făptura toată/ în cântări să-L preamărim și să-L slăvim”²⁷.

24 Sf. Roman Melodul, *Imnele Pocăinței...*, p. 160.

25 Sf. Roman Melodul, *Imnele Sfintei...*, p. 105.

26 Sf. Roman Melodul, *Imnele Sfintei...*, p. 120.

27 Sf. Roman Melodul, *Imnele Sfintei...*, p. 120.

Pentru ca Jertfa Mântuitorului să fie deplină și, având în vedere că doar El avea puterea de a ridica oamenii din păcat, Sfântul Roman Melodul expune pe larg cum oamenii nu doar că nu au contribuit la împlinirea iconomiei mântuirii, dar L-au și trădat pe Cel care avea să-i izbăvească. Iuda este exemplul concret ales de innograf. Astfel, referindu-se la trădarea lui Iuda, Sfântul Roman afirmă:

„Vrând să arăți ucigașului iubirea Ta de oameni cea de nespus/ ai umplut ligheanul cu apă, ai aplecat capul/ Te-ai făcut rob robilor/ Iar Iuda Ți-a dat picioarele”²⁸.

Versurile concentrează într-un mod poetic și profund teologic contrastul dramatic dintre iubirea infinită a lui Hristos și trădarea săvârșită de om. Prin acestea, Sfântul Roman Melodul scoate în evidență faptul că Jertfa Mântuitorului nu este determinată de o contribuție umană, ci este un act exclusiv al iubirii divine, asumat în deplină libertate și smerenie. În ciuda refuzului, a nerecunoștinței și chiar a trădării, iubirea lui Hristos rămâne neschimbată. Iuda devine imaginea omului care, orbit de patimi, nu recunoaște lumina ce i se oferă și preferă întunericul, deși se află în fața Celui care venise să-l mântuiască. Alegerea lui Hristos de a răspunde trădării nu cu pedeapsă, ci cu iubire, marchează o schimbare radicală a logicii relației dintre Dumnezeu și om: El nu pedepsește potrivit cu fapta, ci mântuiește prin har. Dacă ar fi aplicat o dreptate strict retributivă, căderea lui Adam ar fi rămas fără leac, iar firea omului – fără restaurare. Dar tocmai prin această „nebungie” a iubirii și a smereniei, Hristos vindecă ontologic firea umană și deschide tuturor calea mântuirii, arătând că biruința asupra răului vine nu prin forță, ci prin jertfă și iertare. În acest sens, innograful afirmă:

„Fără de glas a tăcut Tunetul, Fără de cuvânt, Cuvântul/ Căci de-ar fi înălțat glasul, nu ar fi fost biruit/Și biruind, nu S-ar fi răstignit și Adam nu s-ar fi mântuit”²⁹.

Mântuirea sau îndumnezeirea omului prin har este înțeleasă în dogmatica ortodoxă ca împlinirea voii lui Dumnezeu și conlucrarea liber aleasă cu harul divin. Astfel, aceasta se realizează, pe de o parte, în mod subiectiv, atunci când omul alege să urmeze voia lui Dumnezeu, și, pe de altă parte, obiectiv, prin Patimile și Moartea Mântuitorului. Dacă omul primește cu inimă deschisă unirea cu

28 Sf. Roman Melodul, *Imnele Sfintei...*, p. 277.

29 Sf. Roman Melodul, *Imnele Pocăinței...*, p. 159.

Hristos, el dobândește mântuirea, care este darul nemărginit al Fiului lui Dumnezeu, adus prin Jertfa Sa de pe Cruce³⁰.

Conceptul de aspect recapitulativ al Răscumpărării se referă la faptul că, prin lucrarea Sa mântuitoare, Domnul Iisus Hristos cuprinde în Sine întreaga umanitate, conducând-o pe calea mântuirii și a îndumnezeirii. În acest sens, Sfântul Apostol Pavel subliniază în epistola sa: „Vii ne-a făcut împreună cu Hristos și împreună cu El ne-a sculat și împreună ne-a așezat întru cele cerești în Hristos Iisus” (Efeseni 2, 6). Aceasta arată faptul că izbăvirea omului din păcat se realizează prin apropierea liber aleasă a celor ce au fost împlinite de Mântuitorul Iisus Hristos prin Jertfa Sa. Poezia liturgică a Bisericii Ortodoxe reflectă adesea acest aspect dogmatic esențial, iar Sfântul Roman Melodul, prin scrierile sale, se aliniază perfect acestei înțelegeri, rămânând fidel învățaturii ortodoxe.

Într-unul dintre cele mai cunoscute cântări ale sale, proimionul condacului *La coborârea în iad*, Sfântul Roman se adresează sufletului păcătos spunând: „Scoală-te, dar, ca să se milostivească de tine Hristos Dumnezeu, Cel ce pretutindenii este și toate le plinește!”³¹.

Aceste cuvinte exprimă conștiința profundă a omului credincios, care recunoaște că mântuirea s-a împlinit în și prin Hristos, iar întreaga umanitate este cuprinsă real și ontologic în Persoana Sa. Continuând această idee, cântarea a doua proclamă că „lumea toată s-a umplut de tămăduirile Acestuia”³², subliniind că iconomia mântuirii se revarsă asupra tuturor oamenilor. Această cuprindere nu este abstractă, ci exprimă lucrarea concretă și universală a harului, care atinge întreaga făptură, fără a anula însă libertatea personală de a o primi.

Aspectul recapitulativ al mântuirii, prin care Hristos îmbrățișează întreaga umanitate în Jertfa Sa, nu presupune o mântuire automată și universală. Deși Mântuitorul a coborât în iad, luminând întunericul morții și biruindu-l, acest act mântuitor nu se impune cu forța asupra voinței omului. Imnograful bizantin subliniază faptul că iadul nu se deschide tuturor, ci doar aceluia care răspund liber și conștient chemării divine. Mântuirea, deși oferită în mod plener tuturor, devine realitate doar pentru cei care, prin credință și iubire, aleg în mod liber să se unească cu Hristos:

30 N. Chițescu, I. Todoran, I. Petruță, *Teologia Dogmatică*, p. 154.

31 Sf. Roman Melodul, *Imnele Sfintei...*, p. 289.

32³⁷ Sf. Roman Melodul, *Imnele Sfintei...*, p. 290.

„Veliar, nu te înspăimânta!/ Prinde curaj și păstrează-ți bine mintea/ De mai vechile tale izbânzi amintește-ți!/ Cele ce în Rai s-au petrecut, înnoiește-le!”³³.

Din aceste versuri reiese că, deși diavolul a fost complet înfrânt și iadul golit prin Jertfa Mântuitorului Hristos, vrăjmașul își mai poate păstra puterea atunci când omul refuză să primească darul mântuirii. Prin urmare, se poate afirma că ceea ce este valabil în plan general, trebuie să fie asumat la nivel individual, așa cum spune imnograful:

„Tăria ta grozavă, Hristos venind, a smerit-o/ Căci chipul meu întreg luând, te-a alungat/ Și cu cinstitul sânge m-a răscumpărat acum”³⁴.

Cu alte cuvinte, ceea ce este oferit întregii umanități – mântuirea – trebuie să fie înțeles de fiecare om ca un dar destinat personal, pe care acesta trebuie să-l accepte și să-l asume în mod liber. Mai mult, atât timp cât omul ezită să împlinească voia lui Dumnezeu, el poate fi „îngreunat” de vrăjmaș, care îl împiedică să răspundă chemării divine. Mântuirea este disponibilă în potențialitate pentru toți oamenii, căci toți sunt cuprinși duhovnicește în Hristos, Cel jertfit pe Cruce; însă nu toți reușesc să primească și să asume acest dar prețios și profund, întrucât mântuirea depinde de voința liber aleasă a fiecărei ființe umane.

Cuprinderea întregii umanități în Mântuitorul Iisus Hristos este un lucru care depășește limitele gândirii raționale. Nimeni nu își poate înțelege pe deplin cum întreaga natură umană este recapitulată prin Jertfa Fiului lui Dumnezeu, la fel cum nimeni nu poate descrie exact cum păcatul adamic se transmite de la Adam, la urmașii săi. O modalitate de a înțelege acest fenomen este reflectarea asupra denumirii Mântuitorului drept „Adam cel nou”³⁵. De altfel, Sfântul Apostol Pavel folosește expresii care sugerează că Hristos este un nou Adam sau că, prin lucrarea Sa, acesta recapitulează în sens invers, spre vindecare, acțiunea vechiului Adam: „Precum întru Adam toți mor, așa întru Hristos toți vor învia” (I *Corinteni* 15, 22). Adam este acela de la care oamenii au o filiație relativă, fiind urmași – indirecti – ai acestuia. Pe de altă parte, Mântuitorul Hristos se face oamenilor dătător de viață și prin aceasta, părinte. Nu întâmplător, Sfântul Roman Melodul îl caracterizează pe Hristos

33 Sf. Roman Melodul, *Imnele Sfintei...*, p. 290.

34 Sf. Roman Melodul, *Imnele*, Traducere de Sabin Preda și Cristina Rogobete, Ed. Bizantină, București 2007, pp. 280-281.

35 I. Kourembeles, *Hristologia...*, p. 235.

drept tată³⁶. Această caracteristică este folosită de melodul bizantin pentru a arăta că Mântuitorul este Adam cel real, cel de la care umanitatea dobândește îndumnezeirea și viața de veci. Astfel, în imnul intitulat *La cinstirea Crucii*, imnograful surprinde momentul în care tâlharul cel bun, văzându-se primul intrat pe poarta Raiului, plânge soarta lui Adam, pe care îl vede sfâșiat de boală. Mântuitorul, însă, îl consolează, spunându-i:

„Nu suspina pentru părintele Adam,/ Căci Eu sunt Al doilea Adam cel adevărat/ și de bunăvoie am venit să salvez pe Adam al Meu”³⁷.

Însuși diavolul știe și acționează în consecință: „prin copac vreau să ucid pe al doilea Adam”³⁸.

Mântuitorul Hristos se arată a fi noul Adam nu doar prin numire, ci și prin faptele Sale. În maniera sa dramatică, Roman Melodul descrie cum diavolul, care fusese înșelătorul lui Adam cel căzut, ajunge să fie înșelat prin iconomia noului Adam. Astfel, în cântarea *La coborârea la iad*, vrăjmașul își spune sieși:

„Nu te îngriji de nimic, rămâi liniștit!/ S-a predat Iisus și L-au negat/ s-a legat și la Pilat a fost condus”³⁹.

Totuși, înșelătorul ajunge să fie înșelat, iar Hristos devine astfel Cel care, prin înțelepciunea și ascultarea Sa, răstoarnă ordinea adusă de neascultare, vădindu-se ca noul Adam.

CONCLUZII

Sfântul Roman Melodul, în scrierile sale, reinterpretează cele trei aspecte esențiale ale Răscumpărării într-o manieră profundă și teologică, oferind o viziune unitară despre Mântuirea adusă de Hristos. Aceste aspecte sunt prezentate într-un stil dramatic, poetic și adânc înrădăcinat în tradiția teologică ortodoxă.

Primul aspect este Jertfa lui Hristos, care este redată ca un act de ispășire pentru păcatele omenirii, dar și ca un mijloc de restabilire a legăturii pierdute între om și Dumnezeu. În scrierile Sfântului Roman, Jertfa Mântuitorului nu este doar o simplă expiere, ci o lucrare profundă de reconciliere și restaurare a omului, aducându-l înapoi în comuniune cu Creatorul său. Hristos, prin jertfa Sa de

36 I. Kourembeles, *Hristologia...*, p. 235.

37 Sf. Roman Melodul, *Imnele Sfintei...*, p. 310.

38 Sf. Roman Melodul, *Imnele Sfintei...*, p. 300.

39 Sf. Roman Melodul, *Imnele Sfintei...*, p. 292.

pe Cruce, deschide calea mântuirii, punând omul într-o relație corectă și vie cu Dumnezeu.

Al doilea aspect este ontologic, care subliniază vindecarea firii umane căzute prin lucrarea lui Hristos. Mântuirea nu se rezumă doar la o iertare a păcatelor, ci presupune o restaurare ontologică a omului. Sfântul Roman Melodul ilustrează cum Hristos, prin Întruparea și Jertfa Sa, vindecă natura umană deteriorată de păcatul strămoșesc, readucând-o la starea de lumină și sfințenie. Astfel, Hristos nu doar că ne iartă păcatele, dar reface esența firii noastre, transformând-o într-o ființă capabilă să participe la viața divină.

Al treilea aspect este recapitulativ, care arată cum întreaga umanitate este cuprinsă în actul Răscumpărării realizat de Hristos. În acest sens, Mântuitorul devine un „nou Adam”, îmbrățișând întreaga umanitate în lucrarea Sa de mântuire. Sfântul Roman Melodul subliniază ideea că Hristos, prin sacrificiul Său, reîntregește omenirea, aducând-o într-o unire divino-umană prin Trupul Său mistic, Biserica.

Astfel, Sfântul Roman Melodul nu doar că reiterează învățătura ortodoxă despre Hristos și Răscumpărarea, dar o face accesibilă tuturor printr-un limbaj liturgic, aducând adevărurile teologice fundamentale aproape de sufletul credincioșilor. Prin poeziile și imnurile sale, el continuă o lungă tradiție de gândire teologică ortodoxă, sintetizând și aprofundând învățăturile patristice despre mântuirea în Hristos, făcându-le accesibile atât teologilor, cât și credincioșilor simpli. Astfel, Sfântul Roman Melodul își aduce aportul esențial la înțelegerea și trăirea mântuirii în Biserica Ortodoxă, fiind un teolog profund și un imnograf de o mare măreție spirituală.